

# Ylä-Savon skenaariotyön tiivistelmä

Sonja Pyötsiä & Mikael Paltschik (Capful Oy)

EMill ennakointimalli & Kestech hankkeiden skenaarioprojektiryhmä: Heidi Huttunen (YSAO),  
Reijo Hynynen (Savonia AMK), Herkko Pulkkinen (UEF), Jari Huttunen (YSAO)



## 1. Taustaa

Tummat pilvet leijuvat Ylä-Savon taivaalla. Väestörakenne on huolestuttava ja ikärakenne on huolestuttavan korkea. Viime vuonna väkiluku väheni vieläkin enemmän kuin edeltävänä vuonna. Vaikka alueella on maailmaluokan yrityksiä, uusia merkittäviä investointeja ei alueelle ole näköpiirissä.

Jollei nämä asiat riitä synkistämään tulevaisuuskuvia niin viimeisten vuosien lukuisat kriisit koronapandemiasta Venäjän hyökkäyssotaan ja niiden heijastevaikutukset ovat muuttaneet toimintaympäristöä radikaalisti. Eilisen toimintatavoista ei ole enää huomisen luomiseen. Samalla meillä on voimakkaasti yhteiskuntia muokkaavia muutoksia menossa vihreän siirtymän ja esim. digitalisaation myötä, mistä voidaan ammentaa uusia mahdollisuuksia. Ylä-Savossa tarvitaan nyt radikaalimpaa uudistamista positiivisemmän kehityksen luomiseksi. Skenaariotyöskentelyn avulla olemme innoittaneet ajattelua siitä mikä Ylä-Savo voisi olla vuonna 2035.

## 2. Projektin lähtökohdat ja tavoitteet

Projekti perustuu Savonia-ammattikorkeakoulun sekä KesTech- ja eMill-hankkeiden yhteistyöhankkeeseen skenaariotyön toteutuksesta ja skenaariotyöpajojen fasilitoinnista. Tämä Ylä-Savon skenaariotyö projekti toteutettiin touko-kesäkuussa 2023. Skenaariotyö piti sisällään skenaariokyselyn, neljä suunnittelupalaveria ja kaksi työpajaa. Skenaariotyöhön osallistui Ylä-Savon yrityksiä edustajia teollisuudesta, rakennusaloilta ja palvelualoilta. Projektissa kuvattiin Ylä-Savon kolme tulevaisuuskuvaa, joissa huomioitiin Ylä-Savon tulevaisuudelle tärkeitä teemoja ja luotiin yhteinen näkemys toimenpiteistä, joita alueella voidaan toteuttaa.

Tärkeänä lähtökohtana työlle oli tarkastella näiden muutosten vaikutuksia yrityskenttään ja sitä kautta arvioida millaisia toimenpiteitä tulevaisuudessa Ylä-Savon yritykset kaipaavat. Kaikki luodut skenaariot ovat mahdollisia. Niihin on syytä varautua samalla kuin omilla toimenpiteillä mahdollistetaan alueen kannalta myönteistä kehitystä.

## 3. Skenaarioiden yhteenveto ja vaikutukset Ylä-Savoon

Skenaariot perustuvat skenaariokyselyn ja muun tausta-aineiston kautta tunnistettuihin toimintaympäristön epävarmuustekijöihin, jotka ovat: 1) Globaalin talouden perusta ja arvoketjut, 2) Vihreä siirtymä ja energiamurros, 3) Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus, 4) Suomen elinkeinorakenne, 5) Suomen elinkeinoelämä ja työn laatu, 6) Työn tekeminen ja paikkasidonnaisuus ja 7) Matkailu ja turismi. Näistä muodostettiin kolme erilaista ja vaihtoehtoista kuvausta (skenaariota) Ylä-Savon mahdollisesta toimintaympäristöstä vuonna 2035.

### **SKENAARIO 1: Kasvua vastuullisuus edellä**

- Avoin globaali talous ja vakaa turvallisuustilanne
- Vihreä siirtymä etenee vauhdilla
- Merkittäviä harppauksia digitalisaatiossa ja tekoälyn kehityksessä

**Kuvittele Suomi**, jossa vakaa maailmantilanne mahdollistaa aluepolitiikan, jonka tavoitteena on pitää koko Suomi elinvoimaisena ja asuttuna. Geopoliittisten jännitteiden lieventyessä maailmantalous piristyy luoden suotuisan ympäristön kestäväälle kehitykselle. Suomi on ottanut merkittäviä harppauksia digitalisaatiossa ja tekoälyn kehityksessä. EU:n kunnianhimoinen kestävyysagenda vauhdittaa Suomen vihreää siirtymää. Sähkön hinta on alhainen. Fossiilisen energian käyttöä verotetaan rankasti, mikä edistää uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Tasapainotettu valtion talous mahdollistaa julkisen sektorin palveluiden säilyttämisen sekä investoinnit mm. koulutukseen sekä maahanmuuttajien kotouttamiseen.

**Kuvittele Ylä-Savon alue**, jossa positiiviset talousnäköymät ja kasvanut maahanmuutto tukevat yritysten toimintaa ja työvoiman saantia. Alueen teollisuusyrityksiä menestystä on tukenut Venäjä-suhteiden ja viennin osittainen palautuminen. Ulkomaalaisten investointien saaminen Itä-Suomeen on kuitenkin osoittautunut haastavaksi, sillä Venäjän rajan läheisyys mielletään edelleen riskinä. Lisäksi robotiikan ja tekoälyn kehitys helpottavat työvoimapulasta aiheutuvia haasteita. Ylä-Savon saavutettavuus kohenee, kun kotimaan lentoliikenneyhteys rakentuu. Alueella syntyy myös uutta liiketoimintaa ikääntyneen väestön ympärille.

### Keskeiset toimenpiteet ja vaikutukset Ylä-Savon alueella

- *Kuntien välistä yhteistyötä vahvistettava, jotta varmistetaan alueen saavutettavuus ja vetovoima.*
- *Maahanmuuttajien kotouttamiseen panostettava, jolla voidaan myös tukea alueen työvoimapolua.*
- *Koulutusohjelmien sisältöjä kehitettävä vastaamaan työelämän uusia tarpeita.*
- *Uutta liiketoimintaa syntyy mm. uusiutuvan energian, ikääntyneen väestön sekä Ukrainan jälleenrakentamisen ympärille (esim. uudisrakentaminen, jätteenkierrätyksen palvelut).*

### **SKENAARIO 2: Sopeutumista kriisien keskellä**

- Kilpailevien blokkien talous ja kiristynyt turvallisuustilanne
- Huoltovarmuus korostuu, protektionismi lisääntyy
- Alueellinen eriarvoistuminen ja hyvinvointiyhteiskunnan haasteet

**Kuville Suomi**, joka kamppailee alhaisen talouskasvun maailmassa johon on muodostunut kilpailevien blokkien talous. Kiina-USA suhteen kärjistyessä lännen ja idän vastakkainasettelu voimistuu. Kauppasuhteet Venäjään ovat jäissä. Suomen talous ei kasva merkittävästi. Tuotantolaitoksia lopetetaan ja metsäteollisuuden, varsinkin paperin, tuotanto laskee yhä. Uutta teollista toimintaa etsitään, mutta ulkomaalainen investointihalukkuus suomalaisen teollisuuteen on pientä. Uutta liiketoimintaa syntyy mm. puolustussektorille. Valtion mahdollisuudet harjoittaa kehittävä aluepolitiikkaa ovat rajalliset, mikä johtaa alueelliseen eriarvoistumiseen. Muuttoliikkeiden määrä kasvaa voimakkaasti kun väestö ja talous keskittyvät etelän kasvukolmioon.

**Kuville Ylä-Savon alue**, jossa talouden heikot näkymät ja muuttoliikkeen kasvu tuovat haasteita Ylä-Savon alueen yrityksille ja kunnille. Työvoimapolu ja heikkenevä kysyntä pakottaa tuotantoa pois Ylä-Savon alueelta. Yritystoiminta kaventuu alueella ja palvelut keskittyvät suuriin keskuksiin. Alueet pyrkivät houkuttelemaan uutta kasvavaa liiketoimintaa alueelleen erilaisin tuin ja toimenpitein. Kunnat pyrkivät vahvistamaan omaa vetovoimaansa erikoistumalla sekä verkostoitumalla keskeisten toimijoiden ja yritysten kanssa vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin. Alueella säilyy työvoimaintensiivisten alojen työntekijät mm. maatalouden merkitys kasvaa myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

### Keskeiset toimenpiteet Ylä-Savon alueella

- *Haastavassa toimintaympäristössä yhteistyö ja luottamus kuntien välillä on keskeistä.*
- *Alueen vetovoimaa lisättävä innovatiivisella tavalla ja EU:n tarjoamat tuet hyödynnettävä.*
- *Koulutusorganisaatiot keskeisessä asemassa verkostojen muodostamisessa ja yhteistyön vauhdittamisessa.*
- *Liiketoimintamahdollisuuksia haettava esim. Nato-yhteistyön kautta puolustusteknologiaan ja robotiikkaan. Huoltovarmuuden korostuessa myös maaseudun merkitys korostuu.*

### **SKENAARIO 3: Kiertotaloudesta hyvinvoinnin veturi**

- Kiertotalous kukoistaa ja vihreän energian tuotannosta kasvanut merkittävä teollisuuden ala
- Paikallisuus, omavaraisuus ja yhteisomistajuus korostuu
- Suomi on vetovoimainen matkailukohde

**Kuville Suomi**, joka on ottanut vahvan aseman vihreän siirtymän edistämisessä panostamalla kiertotalouteen, uusiutuvaan energiaan ja yhteiskunnan sähköistymiseen. Vihreän energian tuotannosta on kasvanut merkittävä teollisuuden ala, joka luo uusia työpaikkoja ja taloudellista vaurautta. Hiilinielujen kasvattaminen on asetettu keskiöön ja metsien hakkuita rajoitetaan. Sään ääri-ilmiöt voimistuvat ja Suomesta tulee vetovoimaisempi matkailukohde etelän matkakohteiden kärsiessä kuumuudessa. Yhteistyö eri toimijoiden välillä vahvistuu, kun yritykset, tutkimuslaitokset ja julkiset tahot työskentelevät yhdessä kestävä tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamiseksi.

**Kuville Ylä-Savon alue**, joka on saavuttanut merkittävää edistystä kiertotalouden saralla mm. biokaasulaitosten valmistumisen ja urbaanin kaivosteollisuuden myötä. Ympäristötietoisuus ja kestävä elämäntapa kuuluvat vahvasti alueen identiteettiin ja tämä mielikuva houkuttelee niin asukkaita kuin yrityksiäkin alueelle. Myös matkailulle on luotu kestävä kehityksen mukaiset palvelut ja verkostot. Alueen veto- ja pitovoimaa tukevat myös tehdyt investoinnit raideliikenteeseen.

#### Keskeiset toimenpiteet Ylä-Savon alueella

- *Tarvitaan tutkimus- ja kehityshankkeita kiertotalouden ympärille ja aktiivista yhteistyötä eri toimijoiden kesken.*
- *Tuetaan liikkumista ja logistiikkaa sekä matkailun vahvistamista alueella.*
- *Englanninkielisen opetuksen tarjoamisella helpotetaan ilmastopakolaisten kouluttamista.*
- *Vihreä siirtymä tuo uutta liiketoimintaa alueelle mm. kiertotalouden myötä. Myös metsiin liittyvä asiantuntemus ja metsähoitaminen uutena vientituotteena. Rakennusteollisuus siirtyy fossiilivapaaseen rakentamiseen.*

#### **4. Kohti kukoistavampaa tulevaisuutta**

Projektin työpajat tarjosivat erinomaisen foorumin keskustella Ylä-Savon alueen tulevaisuuden kehityskuluista ja mahdollisista toimenpiteistä, joiden avulla voidaan edistää positiivista kehitystä alueella ja varautua tuleviin haasteisiin. Skenaariot edesauttavat strategista vuoropuhelua alueen eri toimijoiden, kuten kuntien, yritysten ja koulutusorganisaatioiden kesken. Mutta, lanka palaa. Alueen kehitystä pitää viipymättä saada positiivisemmille raiteille. Antakaa skenaarioitten siivittää ajatuksia uuden luomisesta ja uhkien minimoimisesta. Ehdotuksia jatkoon:

1. Järjestetään työpajasarja, jossa tämä skenaariotyö käytetään inputtina ihanneskenaarion luomiseksi. Ihanneskenaario, joka on realistinen, ja joka innoittaa alueen toimijat ponnisteluihin yhteisen tavoitekuva saavuttamiseksi
2. Liiketoimintamallien innovaatioseminaari missä luodaan kestäviä ratkaisuja skenaarioittain
3. Kuntien yhteistyöseminaari missä kehitetään skenaariokohtaisia yhteistyökuvioita
4. Varautumisfoorumi, jossa kehitetään skenaarioitten uhkakuvia ja luodaan niiden haittavaikutuksia varten toimenpide-ehdotuksia
5. Ylä-Savon ennakointifoorumi missä seurataan skenaarioitten kehittymistä ja luodaan uusia virikkeitä alueen toimijoiden uudistumishankkeille